

УДК 69.003

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Лаврова Ю. В., к.е.н, асистент,
Грознов І.Б. аспірант (ХНАДУ)*

У статті охарактеризовано проблеми забезпечення фінансової безпеки автотранспортного підприємства. На основі задач її формування виділено показники оцінки. Сформульовано гіпотезу, що система даних показників повинна формуватися таким чином, щоб відбивати досягнення фінансових інтересів економічних агентів підприємства.

Ключові слова: безпека, фінансові інтереси, оцінка, задачі.

Постановка проблеми. Незважаючи на кризові явища світової економіки, загалом сучасний період розвитку ринку транспортних послуг характеризується високою інтенсивністю. Водночас спостерігається наростання структурних змін за рахунок тенденцій глобалізації. Підняття на належний рівень якості транспортних послуг передбачає ефективне використання фінансових, матеріальних, трудових ресурсів за наявного потенціалу у перспективі його нарощування та досягнення відповідного рівня фінансової безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як самостійний об'єкт дослідження фінансова безпека стала розглядатися відносно недавно. Її вивченню приділяють увагу такі вчені, як Барановський О.І. [1], Бланк І.О. [2], Горячева К.С. [3], Загорельська Т.Ю. [4], Арєф'єва О.В., Кузенко Т.Б. [5]. У цих працях вивчаються поняття економічної та фінансової безпеки підприємства, наводяться засоби та показники оцінки їх рівня, певні елементи управління.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Аналіз транспортної галузі на основі статистичних даних показує, що відсутня єдина система планування, обліку і аналізу транспортнодорожнього комплексу, зокрема з оцінки його фінансової безпеки. Діюча оцінка діяльності транспортної галузі проводиться за окремими кількісними показниками, які не відображають повного стану справ у галузі. Для забезпечення ефективного управління транспортом необхідна збалансована система показників, яка б дозволяла забезпечити цілеспрямований моніторинг діяльності галузі, прогнозувати і попереджати появу проблем, визначати міру досягнення встановлених цілей та ефективність роботи.

Отже, **метою даної статті** є формування комплексу показників з оцінки

фінансової безпеки автотранспортного підприємства (АТП).

Виклад основного матеріалу дослідження. Автомобільний транспорт є вагомим сектором української економіки, що обслуговує практично всі галузі господарства і всі верстви населення, сприяє розвитку транспортно-економічних зв'язків і якості життя населення. У процесі свого функціонування АТП знаходяться в постійній взаємодії з суб'єктами середовища постійного оточення (клієнтами, постачальниками, посередниками, конкурентами тощо). Саме ці суб'єкти є найближчим оточенням підприємства й одночасно його мікромаркетинговим середовищем. Рівень взаємин АТП із суб'єктами характеризує вигоди, які кожен суб'єкт одержує для себе в результаті спільної діяльності. Саме тому взаємодію АТП із суб'єктами безпосереднього оточення слід оцінювати за трьома напрямками: вигідність для АТП; задоволеність суб'єкта взаєминами з АТП; перспектива відносин АТП із суб'єктом безпосереднього оточення. Таким чином, з точки зору фінансової безпеки охоплюються всі сторони співробітництва, що дозволяє комплексно оцінити рівень взаємодії.

Фінансова безпека АТП – це такий стан його фінансово-господарської системи, його фінансових ресурсів, який дає змогу: гарантувати розвиток на основі досягнень науково-технічного прогресу та належного використання власного потенціалу; зберігати чи швидко відновлювати функціонування в надзвичайних економічних ситуаціях; забезпечувати стійке функціонування та задоволення потреб працівників.

Простежимо за основними показниками діяльності транспорту в Україні (табл. 1, 2). Кількість перевезення вантажів за видами транспорту за останні п'ять років [6] залишається практично незмінною, окрім зменшення цього показника на водному транспорті (таблиця 1).

Таблиця 1

Перевезення вантажів по Україні за видами транспорту

(тис. т)

Рік	Вид транспорту				
	залізничний	морський	річковий	автомобільний	авіаційний
2006	478711,4	8664,9	14297,1	1167199,7	98,9
2007	514192,9	9123,9	15120,6	1255225,3	104,0
2008	498536,8	8228,2	11293,5	1266598,1	102,1
2009	391523,4	4652,0	5145,5	1068857,9	85,1
2010	432897,0	4067,8	6989,5	1168218,8	87,9

Автомобільному транспорту належить ледь частка вантажних перевезень. Це пояснюється тим, що автомобільний транспорт є найбільш мобільним і максимально придатним для обслуговування малого та середнього бізнесу, в той час як залізничний транспорт, хоча є дешевшим, орієнтується на масштабного промисловця. Занепокоєння викликає значне зниження інвестицій у транспортну галузь у 2009 – 2010 рр. після стрімкого

їх збільшення у 2007 році, а також значні зобов'язання – майже 70% власного капіталу.

Збалансована система показників з оцінки фінансової безпеки АТП повинна надати конкретики стратегічним цілям і завданням, які поставлені перед транспортним комплексом. Саме вибір системи показників є найвідповідальнішим етапом формування сталої транспортної системи.

Таблиця 2

Фінансові показники діяльності транспорту та зв'язку

Рік	Довго-строківі зобов'язання, млн. грн.	Поточні зобов'язання, млн. грн.	Власний капітал, млн. грн.	Освоєно (використано) інвестицій в основний капітал, млн. грн.	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування млн. грн.	Підприємства, які одержали прибуток	
						у % до загальної кількості	фінансовий результат, млн. грн.
2006	25839,8	27645,9	103617,7	20328,5	8499,7	62,8	11274,6
2007	36247,6	47935,1	129823,2	31709,4	11342,8	64,5	14727,3
2008	51294,8	66288,4	148242,9	32558,4	4518,9	59,5	16644,8
2009	51308,3	66953,4	150246,6	24555,1	10573,8	56,9	18416,5
2010	46440,5	70010,8	166527,9	29084,5	9132,2	55,9	16824,2

Відповідно до сучасних умов функціонування підприємства, його фінансова безпека характеризує різновекторну гармонізацію в часі та просторі фінансових інтересів, з метою уникнення та нівелювання деструктивних чинників в процесі досягнення цілей розвитку підприємства в умовах конкуренції. Площина реалізації фінансового інтересу знаходиться як всередині підприємства, так й поза його межами у взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища, утілюючись в поточних, середньострокових і стратегічних цілях. Спираючись на фінансові інтереси внутрішніх і зовнішніх економічних агентів підприємства, можна виділити задачі формування системи його фінансової безпеки із захисту цих інтересів. Ці задачі є критерієм відбору і формування сукупності показників оцінки фінансової безпеки транспортного комплексу взагалі, і автотранспортних підприємств України зокрема: знаходження балансу між різними джерелами фінансування; адаптивність,

гнучкість та оперативність прийняття рішень у фінансовій сфері; постійне та належне фінансове супроводження розширеного відтворення підприємства; зменшення або нівелювання фінансових ризиків функціонування; повне та своєчасне виконання бюджетного процесу; збереження та розвиток фінансового потенціалу; зменшення диспропорцій дебіторської та кредиторської заборгованості; забезпечення стійкості грошових розрахунків і основних фінансово-економічних параметрів; нейтралізація негативних дій фінансових і банківських криз і навмисних дій конкурентів; запобігання конфліктам між економічними агентами з приводу розподілу, використання і контролю за грошовими потоками; запобігання злочинам і адміністративним правопорушенням у фінансових правовідносинах.

У таблиці 3 пропонуються показники, відстеження і аналіз яких надав би змогу попереджувати і розробляти механізми нівелювання

економічних і фінансових загроз у транспортній галузі.

Таблиця 3

Система показників визначення фінансової безпеки АТП

Напрямок	Рівні оцінки	Показники оцінки	Мета оцінки
1	2	3	4
1. Потенціал	матеріальні ресурси	обсяг реалізованих послуг, тис. грн.; собівартість перевезень, %; компенсація витрат по наданню послуг пільговим категоріям громадян, тис. грн.;	виявлення потенційних загроз і забезпечення ефективного використання потенціалу транспортних підприємств
	фінансові ресурси	показники фінансової стійкості, ліквідності і рентабельності;	
	інформаційні ресурси	рівень захисту інформації, %	
	клієнти	кількість скарг, од.	
наявність «нових» клієнтів, %			
кількість постійних клієнтів, од.			
2. Інфраструктура	техніка	частка транспортних засобів, що потребують заміни, %	визначення обсягів фінансових ресурсів для формування сучасної транспортної інфраструктури
		частка нових транспортних засобів, %	
	інвестиції	обсяг інвестицій у транспортну галузь, тис. грн.	
	транспортна мережа	міра покриття маршрутною мережею, %	
		частка доріг з твердим покриттям, %	
		частка відремонтованих доріг, %	
3. Суспільні інтереси	взаємовідносини АТП з бюджетом	частка надходжень до бюджету від діяльності АТП, %	виявлення поточного «задоволення інтересів» суспільства
		сума надходжень до бюджету від діяльності АТП в динаміці, тис. грн.	
4. Безпека	безпека перевезень	кількість ДТП, од.	формування заходів для забезпечення безпечного і сталого функціонування транспорту
	охорона навколишнього середовища	загальна кількість викидів транспортних засобів, м ³	
	соціальний захист	частка застрахованих пасажирів, %	
		частка застрахованих працівників, %	
регіональна безпека	величина мобілізаційного резерву на транспорті за регіонами, од.		
5 Інновації	структура транспортного комплексу	кількість СТО, од.	створення інноваційної моделі управління транспортним комплексом
		кількість ТП, од.	
	управління транспортним комплексом	співвідношення кількості прав і обов'язків органів управління транспортом, %	
		питома вага методів управління транспортом, % (адміністративні, економічні, правові, соціально-психологічні)	
	повнота нормативної бази по управлінню транспортом, %		

1	2	3	4
6. Міжнародна інтеграція	місце у європейській транспортній системі	кількість міжнародних маршрутів, од	розробка заходів з міжнародної інтеграції
		рівень відповідності транспортного комплексу міжнародним стандартам, %	
		наявність міжнародних транспортних коридорів, од	

Висновки. Фінансова безпека підприємства характеризує захищеність його фінансового потенціалу від негативних дестабілізуючих факторів, а також можливість гармонізації фінансових та супроводження гармонізації інших інтересів підприємства, при цьому необхідним стає визначення стану балансу цих інтересів – задоволення їх найбільшої кількості при найменших витратах. Система оцінки показників фінансової безпеки АТП повинна відбивати ступінь досягнення цього балансу. Запропоновані вище показники певною мірою вирішують це завдання. Досягнення ж повного вирішення відбувається при оцінці комплексного критерію рівня гармонізації вказаних інтересів, що стане предметом подальших досліджень

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми

забезпечення): автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01 / О. І. Барановський ; НАН України. Ін-т екон. прогнозування. – К., 2000. – 36 с.

2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. / И. А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.

3. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / К. С. Горячева; Київський національний університет технологій та дизайну. – К., 2006. – 17 с.

4. Загорельская Т. Ю. Финансовая безопасность предприятия как объект управления / Т. Ю. Загорельская // Наук. праці ДНТУ. Вип. 103 – 4. – Донецьк, ДонНТУ, 2006. – С. 215 – 218.

5. Ареф'єва О.В. Планування економічної безпеки підприємств. / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко. – К., Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 170 с. 6. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Аннотація. В статті охарактеризовані проблеми забезпечення фінансової безпеки автотранспортного підприємства. На основі задач її формування виділені показники оцінки. Сформульована гіпотеза, що система даних показників повинна формуватися, відображаючи досягнення фінансових інтересів економічних агентів підприємства.

Ключевые слова: безопасность, финансовые интересы, оценка, задачи.

Summary. The article described the problem of ensuring the financial security of road transport enterprise. On the basis of its formation problems identified indicators to assess. The hypothesis that the system of these indicators should be formed, reflecting the achievement of the financial interests of the economic agents of the enterprise.

Keywords: security, financial interests, assessment, problem.

*Рецензент д.е.н., професор ХНАДУ Горєлов Д.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*